

СЕДЕМТЕ ЧУДЕСА НА СВЕТА

Защо точно седем? Броят се определя от няколко фактора: магията на числото седем, ограничените възможности на човешката памет, пределите на античния свят и главно от устойчивостта на традициите. Когато приблизително през III век пр.н.е. някой провъзгласил именно това седемцветие за еталон на чудесата, част от човечеството, което живеело около Средиземно море се подчинило на авторитета и само някои отделни личности се опитвали да внесат частични поправки. Например римският поет Марциал признавал за седмо чудо на света Колизея, други Александрийската библиотека, трети - Пергамския олтар. Несъмнено още много обекти могат да се изброят и естествено ще заслужат това определение.

Хиляда години след падането на Рим се появява известният израз: осмо чудо на света. За такова били определени Палмира, Петербург, Венеция, Айфеловата кула. Девето нямало и не могло да има. Към седемте можело да се прибави само едно, като с това се покаже безспорното му превъзходство над всичко, което е създадено от хората след утвърждаването на канона.

Но какво да се смята за чудо? Онова, което по замисъл или изпълнение е значително, дори уникално, неповторимо за културата на народа, който го е създал и в същото време ценно за историята и културата на цялото човечество. Но дори тези критерии не могат да обхванат всички забележителни паметници на човешката култура. Тук ще се запознаем с общоприетите седем.

ПЪРВО ЧУДО: ЕГИПЕТСКИТЕ ПИРАМИДИ

Защо са първото от седемте?

- Заради тяхното могъщество: „Планини от камък, поставени върху планини от камък”, казва Филон.
- Заради тяхното великолепие: „Безполезна суета на фараоните, която струвала невъобразима сума пари”, казва Плиний.
- Заради тяхната старост: „Всичко на този свят се бои от времето, но времето се бои от пирамидите”, казва една арабска поговорка.
- И заради качествата, които притежават: „Поради местоположението си пирамидите поглъщат своята сянка, така че не я виждаме”, казва Хигин, а по-късно и Касиодор.

Пирамидите са най-древните от известните постройки на Земята. Строени са в периода от 2700 до 1680 год. пр.н.е. Най-високата от тях – Хеопсовата, е била 147,3м, но тъй като върхът ѝ се е срутил сега височината ѝ е 137,3м, страната на квадратната основа е 233м, изградена е от 2 300 000 обработени варовикови блокове, всеки един от които тежи около 2,5 тона. Но размерите са само една от характеристиките на пирамидата.

Запазените до днес пирамиди са около осемдесет. Издигат се върху гола скалиста височина, която отделя долината на Нил от пустинята и са строени в една редица от почти сто километра от Кайро до Илахун.

В пространствената геометрия „пирамида” означава геометрично тяло с правоъгълна основа и триъгълни стени. Според някои изследователи названието произхожда от гръцката дума „ПИР”, която означава ОГЪН, защото огънят гори така, че образува островърха пирамида. Други смятат, че произлиза от думата „ПИРА”, която означава погребална клада, в преносен смисъл гроб. В древноегипетския език има само една подобна дума: „ПР-М-ВС”, която означава някаква неопределена пространствена фигура от

пространствената геометрия.

Наред със Сфинкса, който впрочем също е част от погребалния комплекс на Хефреновата пирамида, пирамидите се числят към най-характерните паметници на Древния Египет. През епохата на Старото Царство те били класическият тип на царска гробница, а в по-малко монументален вид и при запазена външна форма са служили за гробници и на владетелите от Средното царство.

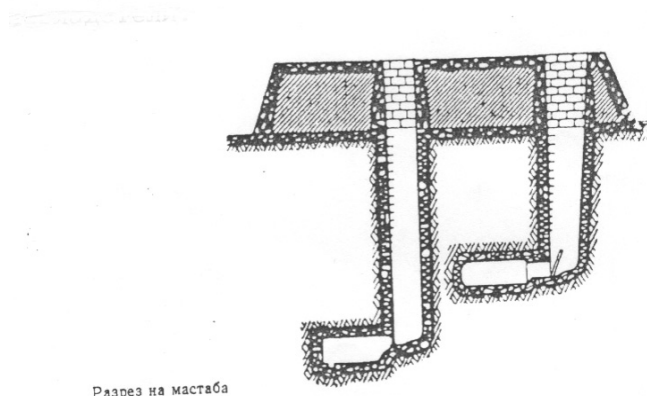
ПОРАДИ КАКВА ПРИЧИНА СА СТРОЕНИ ПИРАМИДИТЕ?

За да може древният египтянин да живее и след смъртта си, трябвало да се изпълнят две условия:

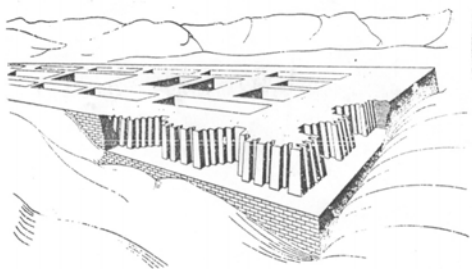
- Първо - тялото му трябвало да се запази от гниене.
- Второ – неговата душа (или по-точно неговият душевен двойник „КА”) трябвало да получи от живите всичко необходимо за задгробния живот: храна, напитки, оръжие, покъщнина и всякакви вещи.

В най-стари времена увивали тялото в кожи, рогозки и платна, а по-късно го поставяли в дървени ковчези, които пък слагали в каменни саркофази. Върху гроба със задгробните дарове поставяли първоначално глинени, а по-късно каменни надгробни плочи, които да запазят мъртвеца и имуществото му за вечния покой.

От стремежа да се запази тялото произхожда мумификацията на мъртвите. Първоначално тялото се намазвало само със смола и масла. Постепенно това се превърнало в твърде сложен процес. Стремехът да се запази мумифицираното тяло от увреждания или унищожаване, а задгробните дарове от кражба, довел до строителството на гробници.

Преди възникването на пирамидата като тип гробница най-старите гробищни постройките, в които били полагани останките на мъртвите били мастабите. Названието „*мастаба*” се появява едва по времето на арабското владичество, тъй като по форма тези постройките с трапецовиден разрез напомняли на арабите големи скамейки (на арабски означава мастаба). Те се състояли от две части – надземна и подземна. В надземната част се намирания параклисите и помещенията с погребалния инвентар, а под земята били същинските погребални камери. В зависимост от това колко по-знатен бил египтянинът, толкова по-големи и по-ценни били даровете, по-просторна и по-щедро украсена залата за жертвоприношенията. Най-знатни са били владетелите, които са се наричали потомци на боговете. Техните гробници трябвало да се различават от останалите. Така постепенно мастабите прерастват в пирамиди.

Гробница в Негаде. I династия. Реконструкция

Най-старите царски гробници от епохата на I^{та} династия - били строени от сушени тухли във форма на мастаби в местностите Негаде и Абидос в Горен Египет, както и в Сакара, където бил главния некропол на столицата на първата династия - Мемфис. През епохата на Старото и Средното царство пирамидата е служела за царска гробница. По времето на Новото царство, когато владетелите градели като място за свой вечен покой внушителни гробници, издълбани в скалите на долината на царете в западна Тива малки, високи, само няколко метра пирамиди украсявали вече само гробниците на заможните надзиратели в Деир ел Медина или пък скромно увенчавали гробовете в Абидос.

Гробници в тази форма се появяват по -късно близо до IV катаракт на Нил в Напата, и край VI катаракт в Мерое в далечната Нубия, подчинена някога на египетски вицеувладетели.

Само някои пирамиди на последните владетели на мейорското царство били строени със сушени тухли и после измазани.

В древен Египет развитието на определен исторически етап е било по-силно изразено в изкуството отколкото през други епохи. Това се отнася не само за изобразителните изкуства, но и за архитектурата. За това за строежа на къщи или резиденции на съновници се употребявали нетрайни материали, преди всичко сушени тухли. Но съвсем друго било отношението към вечното жилище на душата на умрелия. Гробниците на знатните съновници и на владетелите, както и храмовете на боговете били строени от камък. За трайността на тези строежи, устояли на толкова исторически превратности и на систематично разграбване и унищожение, свидетелстват техните запазени и до днес горди останки.

Днес в науката се застъпва мнението, че именно мастаби като тази на Небетка са били прототипът, от който се е ръководел Имхотеп, строителят на известната стъпаловидна пирамида на Джосер - вторият владетел от 3^{та} династия. Строителните постижения на Имхотеп, който бил едновременно канцлер и придворен архитект на Джосер, били оценени по достойнство още в древния Египет. Доказателство за това е, че той е погребан в пирамида, която се намира в пирамидалния комплекс на Джосер.

През по-късни епохи Имхотеп бил боготворен като мъдрец и го считали за патрон на науката и медицината: гърците го отъждествявали с Асклепий.

През епохата на III династия некрополът в Сакара бил обогатен с нов архитектурен елемент, доминиращ над целия комплекс: прочутата стъпаловидна пирамида на Джосер заедно с окръжаващите я гробници и храмове. Въз основа на археологически изследвания от 19 век е направен извода, че Имхотеп е издигнал своя строеж върху по-стара мастаба, построена на същото място за предшественика на Джосер, а именно неговия по-възрастен брат - фараона Санахт, когото Манетон (първожрец от Хелиополис, живял по Птолемеєво време) счита за основател на трета династия.

Запазената пирамида на Джосер със шест стъпала имала външна облицовка от варовикови блокове, според изследваните останки. Предполага се, че може би тя е била само ядрото на огромен строеж. Не се знае точно дали облицованите стъпала определят окончателната външна форма на тази пирамида или пък - както по-късно в Медум - това е била някаква междинна облицовка и проекта да се даде на тази пирамида така наречената „класическа форма“ не е бил осъществен.

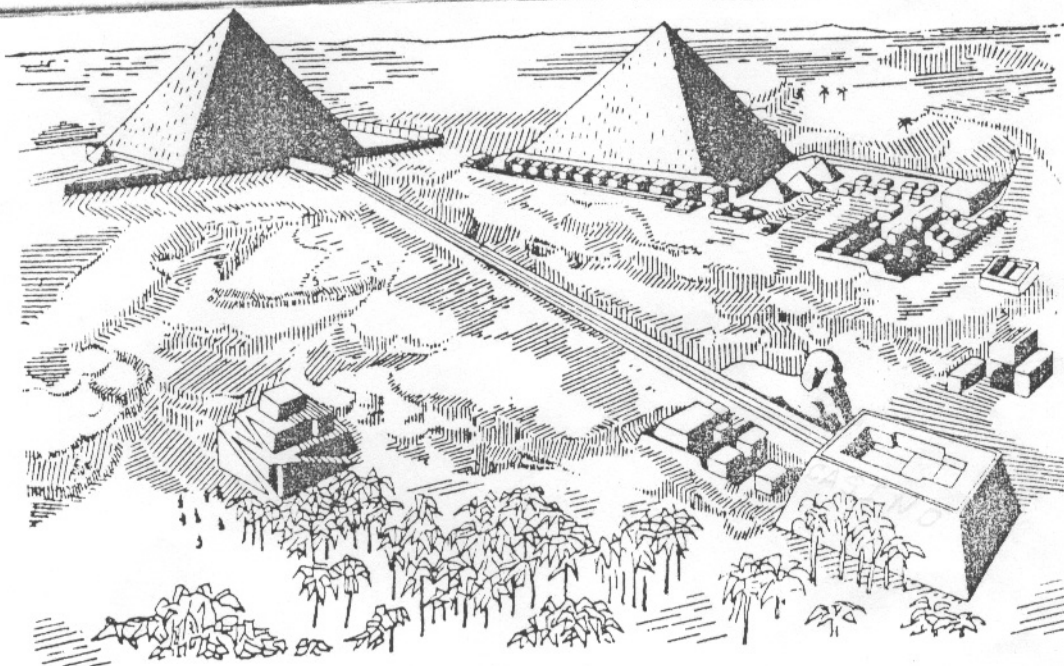
В процеса на строежа пирамидата е била неколкостранно разширявана и накрая е заела

правоъгълна площ от 140x118м, а височината ѝ достигнала 60м. Предполага се, че възрастта ѝ е от 4 600 до 4 800 години.

Първоначалният вход на пирамидата от северната страна водел по стъпала надолу. Вторият вход се намирал в пода на принадлежащия към пирамидата заупокоен храм, също от северната страна. При източната му стена се издигал сердаб от варовикови блокове, които по размери били подобни на блоковете от облицовката на пирамидата; в сердаба била намерена статуя на фараона Джосер.

Погребалната камера се намирала някъде по средата под предишната мастаба, следователно на юг от центъра на по-старата пирамида. Вътрешността на гробницата била от червен гранит и може би там се е намирал дървен саркофаг. На изток от това помещение били открити други две помещения, чиито стени са били облицовани с разкошни сини фаянсови плочки, част от които днес се намират в музея в Кайро. Под пирамидата е открита подземна галерия с два алабастрови саркофага. Там са намерени и около 30 000 най-различни каменни съдове, много от които били изпочупени от срутването на коридора.

Целият погребален комплекс около пирамидата на Джосер заемал площ от около 550x280м и бил ограден с начупен зид, висок около 10,5м. и наподобяващ крепостна стена. Освен същинският вход на източната стена имало още тринадесет лъжливи, т. нар. „слепо“ входи. Техните характерни дъгообразни покриви лежали върху издаващи се от стената полуколони. Тези канелирани полуколони нямали капители, но пък били украсени със спускащи се от двете страни листа, моделиране в камък.

Комплексът пирамиди в Гиза. Старо царство. Реконструкция

Имхотеп наистина умее да претворява в камък формите, характерни за примитивната тухлено-тръстикова и дървена архитектура. Колоните, свързани със стълбовете на главния коридор, водещ от входа на гробницата към светилището, има жлебовидни вдлъбнатини, които на пръв поглед напомнят канелюрите на йонийските колони. Всъщност представляват монументална транспозиция на тръстиковите снопчета в елементите на каменната архитектура. Други полуколони, също свързани със стените, са увенчани с капители във формата на отворени папирусови цветове.

Продължението на стената, състоящо се от правилни, продълговати, неголеми варовикови блокове, напомня тухлена зидария.

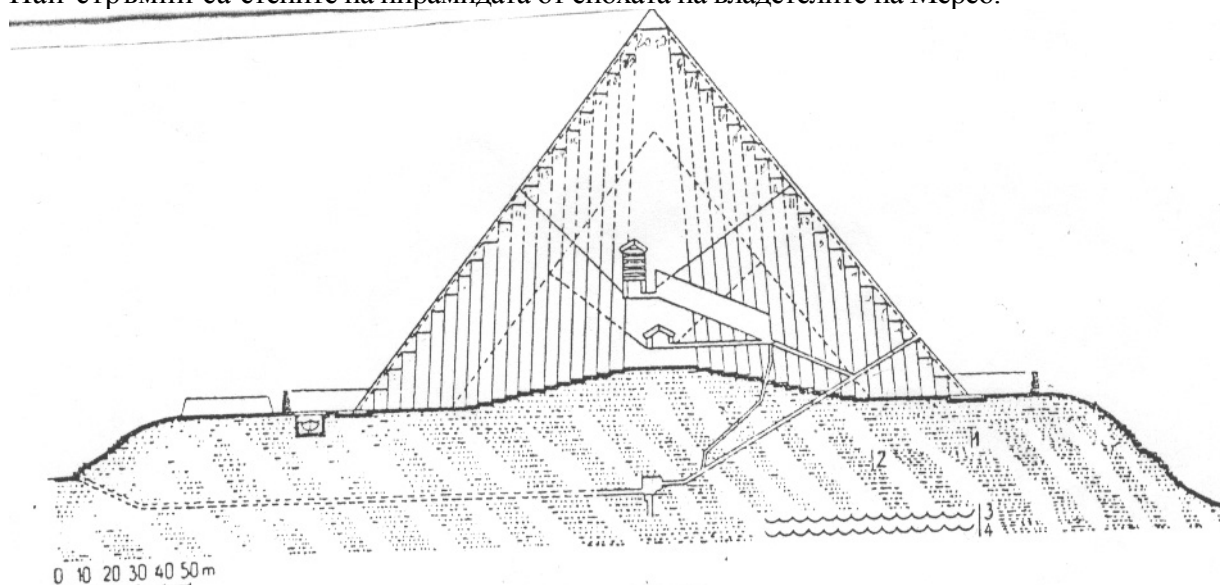
Древните архитекти са използвали в максимална степен конструктивните и

декоративни възможности на камъка, който тогава е бил нововъведение в монументалното строителство.

Окончателната геометрична форма на пирамидата се е установила че по времето на фараона Снофру.

Тъй наречената ромбоидална пирамида на Снофру в Дашар представлява преходния етап между мастабата, увенчана с пирамида и истинската пирамидална форма, каквато има т. нар. Северна гробница на този фараон. Наклонът на стените е все още твърде малък в сравнение с този на „класическия“ тип пирамиди: ъгълът възлиза на $46^{\circ}36'11''$. Пирамидите на IV династия вече са по-стръмни: при Хеопсовата пирамида ъгълът на наклона е $51^{\circ}52'$, при Хефреновата - $52^{\circ}20'$, при Микериновата - 51° .

По времето на VI династия вече са под ъгъл 65° - това е направо стреловидна форма. Най-стръмни са стените на пирамидата от епохата на владетелите на Мерео.

Разрез от север към юг през Хеопсовата пирамида. Реконструкция. По В. Кожински
1. Пирамидата според третия план. 2. Пирамидата според първия план. 3. Максимално ниво на река Нил. 4. Нормално ниво на Нил

Хеопсовата пирамида без съмнение е най-голямата и най-монументалната, а превъзходните ѝ пропорции са плод на извънредно прецизни математически изчисления. Както вече бе споменато, височината на пирамидата е била първоначално 147,3м., а дължината на всяка страна е около 233м. За нейните строежи са употребени 2 300 000 куб.м камък върху площ от около 54 000 кв.м.

По всяка вероятност външната облицовка е била замазана с хоросан, с което се обяснява арабското ѝ название- „Боядисаната пирамида“.

Според някои теории Хеопсовата пирамида е дело на някаква цивилизация, дошла от Атлантида, и едва по-късно е била превърната в гробница на Хеопс. Основание за такива твърдения дават намерени скални рисунки по долината на Нил на хора и плавателни средства, не характерни за тогавашната египетска цивилизация.

Много от недоразуменията се дължат на разположенията на вътрешните коридори и на така наречената главна царска камера с празния саркофаг. От това помещение навън води един полегат вентилационен канал, над който се намират няколко кухни, конструирани с цел да се намали огромното налягане на голямата каменна маса. Страните на основата на пирамидата, които лежат на 30 паралел били ориентирани по четирите небесни посоки, но поради действието на прецесията положението на основата днес не съвпада съвсем точно с тях.

Преценявайки организацията на строежа на пирамидите се изгражда една съвсем

реална хипотеза, а именно, че един толкова сложен техническо-организационен проблем е изисквал своевременно и много детайлно разработен план за работа.

Извършването на подобен строеж би могло да бъде поверено само на проверени и доказали възможности си хора. Предполага се, че такива личности е имало още по времето на третата династия, и то може би във връзка със строежа на Джосеровата пирамида и когато започнали строителните работи на Хеопсовата пирамида, е съществувала възможност да се използва опита от строежа на пирамидите на Снофру в Медум и Дашуре.

Според Херодот са били нужни десет години за направата на пътя (рампата) за транспортиране на строителните материали, а 20 год. били необходими за същинското строителство на пирамидата. В изпълнението на тази работа са били заети десет милиарда (100 000) души, които са се сменяли на всеки три месеца през годината.

Направени са изследвания, базирани на данните за количеството на строителния материал, за обработката на облицовъчните блокове, за настаняването и разпределението на работниците и др. подобни, потвърждаващи достоверността на Херодотовото твърдение.

Хеопсовата пирамида е първата напълно завършена пирамида - с наклона на своите стени тя представлява идеалното конструктивно решение на този тип архитектурно съоръжение.

Изпълнението на подобен строеж не е могло да се базира изключително на планове и чертежи, а в хода на работата се е наложило да си служат и с макет. За това съществува мнението, че тъй наречените три малки пирамиди, намиращи се на източната страна на голямата пирамида, не са нищо друго освен макети или модели, съответстващи на трите изменения на проекта, възприети по това време на строежа на голямата пирамида.

Съществува следното обяснение на причините за изместването на царската камера от главната ос на пирамидата – възможно е на този голям строеж да закъснява доставката на гранитни блокове. И за да не се прекъсва работата, за да изградят големия коридор по-горе, от колкото е било предвидено първоначално в резултат на което се получава изместването на гробната камера над оста. Възможно е освен това при така възникналото ново положение, за да се разпредели по-добре тежестта на каменната маса над камерата и да се предотврати пропукването на плоския гранитен таван, да се поставят над нея пет облекчаващи кухни. Огромното налягане на тежката каменна маса върху неправилно разположената камера предизвиква напукване на гранитния таван. Трудно е да си представи човек, че при тези условия някой би решил да използва тази камера за полагане на останките на фараона за вечен покой. А и никога в това помещение не е намерен капакът на царския саркофаг. Всъщност самата пирамида е главният акцент в редица постройки и съоръжения, които образуват големия архитектурен погребален комплекс. Това отклонение дава повод на някои автори, които изхождайки от някакви тайнствени числа, извлечени от пропорциите на тази постройка, да стигат до фантастични предположения.

Горният заупокоен храм на Хефрен, разположен на оста на пирамидата откъм източната страна, има форма на издължен правоъгълник със страни 112x50м., а задната му страна му опира в стената, обграждаща пирамидата. Това вече е ясно изразеният тип на заупокойния храм от старото царство, състоящ се от две главни части:

- първата, достъпна за богомолците,
- втората за посветените.

Рампата, свързваща долния храм със заупокойния храм, при разлика на нивото над 45м., била дълга 494м и широка 4,5 м. На места издълбана в скалата, тя имала вътрешна облицовка от варовити плочи, а външната била от гранит . Предполага се, че първоначално е била покрита, а така образуваният криптопортик бил осветяван от отвори по тавана.

Една от най-разкошните и най-добре запазените монументални сгради от Старото царство е долният храм на Хефрен. Той е с квадратна основа, чиито страни са по 45м. Построен от големи гранитни блокове с леко наклонени стени, той много напомня огромна мащаба, особено откъм фасадата. Пред него се простирал брегът, където акостирали лодките, идващи по канала откъм Нил. Възможно е двата входа да са фланкирани от четири гранитни сфинкса.

От двата входа водели тесни коридори до хипостила с шестнадесет монолитни стълбове от гранит. В тази зала във форма на обърнато „Г” се намирили двадесет и три скулптури на седящи фараони, изваяни от алабастр, шист и диорит.

Трябва да е бил поразителен ефекта, породен от контраста на полирания червен гранит с белотата на алабастровия под, както и от красивата игра на светлини и сенки в хипостила. Тази днес лежаща под открито небе зала навремето е била осветявана от неголеми отвори, разпределени така, че всеки един от тях да хвърля силна светлина върху една от статуите.

Пирамидата на Микерин, издигаща се върху квадратна основа със страна 108,40м. първоначално била висока 66,5м. Ъгълът на наклона на стените ѝ е 51°. Прави впечатление, че за строежа за тази най-малка от трите пирамиди са употребени блокове с най-големи размери. Долните части са изградени от дялани гранитни блокове, а горните - от бял варовик, докаран от Тура.

Когато през 1837 година английските изследователи Перинг и Вайз проникнали в гробната камера на тази пирамида, те намерили там разкошен царски саркофаг от базалт, чиито стени били украсени отвън по подобие на дворцова фасада. Този саркофаг потънал при пренасянето му по море в Англия, но е запазена една рисунка. Основите на стените от варовикови блокове били облицовани със сушени тухли, измазани със бял хоросан.

Заслужава да се спомене и още една пирамида от IV^{-та} династия - гробницата на фараона Реджедеф. Строежът бил замислен в монументален стил. Имало водещи надолу коридори, а погребалната камера била облицована с големи варовикови и гранитни блокове, дебели около 2 метра. Запазени останки от облицовката на долните части на външните стени показват, че и тя също е била от гранит. Възможно е над камерата в сърцевината на пирамидата да е имало облекчаващи кухни - така както при Хеопсовата пирамида. Височината на запазените развалини е 17 метра.

До погребалния комплекс на Джосер от към изток е издигнал своята пирамида Усеркаф. Тя е била построена от огромни, грубо одялани варовикови блокове, а после облицована отвън.

В южна Сакара се издига една пирамида, известна под името „Харам ес-Шаваф”. Корпусът ѝ се е издигал върху основа със страна 80 метра, а височината ѝ била около 24 метра. Тя също била построена от грубо одялани варовикови блокове; облицовката не се е запазила.

На югозапад се е издигала пирамидата на Унас. Основата ѝ е била квадратна със страна, дълга около 67 метра.

КАК ПРОТИЧАЛА ПОГРЕБАЛНАТА ЦЕРЕМОНИЯ?

След излизането от двореца шествието със саркофага на фараона преминавало с лодки до западния бряг на Нил. Недалеч от некропола то стигало по тесен канал до пристана, където в тъй наречения долен погребален храм се извършвала първата част от церемонията. От там през един криптопортик или открита рампа се минавало към горния заупокоен храм, състоящ се от главно помещение, централен вътрешен двор и - от времето на Микерин - пет ниши, във всяка от които била поставена по една статуя на покойника, всяка посветена на едно от петте имена на царя. В дъното на помещението се намирал параклис със слепи врати и жертвена маса.

Западно от храма се издигала същинска пирамида, чийто вход по времето на Старото царство се намирал на северната стена: след подлагане на тялото в подземна гробна камера, той бивал грижливо замаскиран. Около пирамидата, скрити в издълбани в скалите дупки, имало големи дървени лодки, които служели на покойния фараон – на живия Хор - за пътешествията му из отвъдния свят. При Хеопсовата пирамида е открита лодка, дълга 40 метра. Освен това в съседство с всяка пирамида се намирили големи гробища с мастаби - гробниците на сановниците.

ТАЙНСТВЕНИЯТ СФИНКС

За пренасянето на камъните за строежа на Хеопсовата пирамида служел един

стръмен път. Когато след привършването на пирамидата го превърнали в рампа, водеща от долния храм на Хефрен до горния, още в първата му част се натъкнали на варовикова следа, чиито очертания напомняли лежащ лъв. Това били остатъците от една каменоломна, от където черпили материал за строежа на голямата пирамида. По мнението на египтолозите това е зачатъкът на големия сфинкс. В скалата е моделирана животинска фигура дълга 57 метра и широка 20 метра. Предполага се, че главата изваяна с чертите на Хефрен и е покрита с традиционната кърпа, наречена „немес“ или неф. За големината на главата ѝ дава представа носът, който е дълъг 1,70 метра.

Тази тайнствена фигура обърната с лице към изгряващото слънце е вълнувала от векове насам неспокойни духове. Сфинкса е станал синоним на нещо загадъчно и неразгадаемо, едва ли не възмущение на тайната на женствеността и дори се е твърдяло, че покритата първоначално с гипс каменна фигура имала женски бюст. Тутмос IV заповядал да отстранят пясъчните маси от Сфинкса и да построят между неговите лапи нещо като параклис със стели в памет на покойните предшественици. Наредил също така да се издигне една защитна стена от сушени тухли. Пясъчните бури обаче продължавали да засипват този каменен паметник и затова в по-ново време се е налагало неколкостранно той да бъде прочистван от пясъка.

ВТОРО ЧУДО: ВИСЯЩИТЕ ГРАДИНИ НА ВАВИЛОН

Висящите градини на Вавилон са строени по времето, когато са се издигали гръцките градове и в същото време са по-близки до египетския древен свят. Но те са изчезнали заедно с града, чието име носят. Построени са по заповед на цар Навуходоносор заради съпругата му, която била мидийска принцеса и тъгувала по родината си. Вавилонският цар пренесъл в центъра на знойната долина илюзията за зелените хълмове на Мидия.

Името на царицата било объркано от потомците с друга, която е била асирийска владетелка и така погрешно се прочули като „градините на Семирамида“.

Градините били четириетажни. Сводовете на етажите се опирали на колони, високи по 25 метра. Терасите на етажите били направени от плоски каменни плочи и заслани с пласт камъни, залети с асфалт и покрити с лист олово, за да не се просмуква вода на долния етаж. Отгоре бил изсипан пласт пръст, достатъчно дебел, за да могат да растат големи дървета. Етажите, издигайки се на отстъпи, се свързвали по между си с широки, полегати стълби, облицовани с цветна керамика.

От устието на Ефрат се докарвали кервани с плодородна наносна почва, а от север се доставяли семена от редки треви, храсти и фиданки. Зимата, когато ставало по-прохладно в града докарвали големи дървета, увити във влажни рогозки. С рогозки били завивани и топлолюбивите растения, за да не замръзнат през зимата.

Градините се поливали от горе надолу чрез сложна система от скачени съдове, а вода била вземана от Ефрат.

В последствие наводнение разрушило както Вавилон, така и прочутите му висящи градини.

ТРЕТО ЧУДО: ХРАМЪТ НА АРТЕМИДА ЕФЕСКА

Храмът на Артемида в Ефес (Ефес е бил един от най-големите гръцки градове в Йония) бил строен многократно. Първоначалните дървени сгради овехтявали, горели или се срутвали от честите земетресения и за това в средата на VI век пр.н.е. било решено да се построи, без оглед на средствата, великолепно жилище на богинята покровителка.

За най-добър бил избран проекта на знаменития Херсифрон. Той предложил да построи храм от мрамор, който да е обкръжен с два реда мраморни колони.

Голямо предизвикателство било как да бъде построен. Решението било смело и нестандартно: храмът да се изгради върху блатото до реката. Така меката блатиста почва щяла да предпази храма от разрушение при следващи земетресения. А за да не се забие в земята под собствената си тежест, била изкопана дълбока строителна шахта, която била запълнена със смес от дървени въглища и вълна. Така се получила възглавница, дебела няколко метра.

Строителството на храма обаче била сложна задача, свързана с решаването на множество проблеми и Херсифрон се оказал безсилен. Той не доживял довършването на храма. След преждевременната му смърт функциите на главен архитект поел синът му Метаген, а когато и той умрял храмът бил довършен от Леонид и Деметрий. Той бил завършен приблизително през 450 год. пр.н.е.

Но всичко, което било изградено от Херсифрон и приемниците му изчезнало заради Херостат. През 356 год. пр.н.е. той изгорил храма на Артемида.

Жителите на Ефес решили да го построят отново. Вторият храм е строен от архитектът Хейроkrat. Тъй като трябвало само да се повтори направеното от Херсифрон строителството на храма отнело няколко години. Новият храм бил дълъг 109м и широк 50. Ограждали го два реда от 127 двадесетметрови колони, част от които били с резба, а барелефите по тях били изработени от прочутия тогава скулптор Скопас. Вътре бил украсен със статуи, изработени от Праксител и Скопас и с великолепни картини.

Именно този храм бил признат за чудо на света. Той издържал половин хилядолетие. Римляните много го ценели и с богати дарове допринасяли за славата и богатството му. Но постепенно бил погълнат от блатото, което по-рано го спасявало.

ЧЕТВЪРТО ЧУДО: ХАЛИКАРНАСКИЯТ МАВЗОЛЕЙ

Мавзолеят в Халикарнас (столицата на Кария, град, известен с това, че там е роден Херодот) бил съвременник на втория храм на Артемида. Нещо повече – строени и украсявани са от едни и същи майстори. Построен е в памет на цар Мавзол от неговата сестра и жена Артемизия.

Гробницата на Халикарнаския тиранин била построена във формата на почти квадратно здание, първият етаж на което било същинската гробница на Мавзол и Артемизия. Отвън тази камера с площ от 5000 квадратни метра и височина около 20 метра била облицована с плочи от бял мрамор, одялани и полирани по персийски метод. На втория етаж, ограден от колонада, се пазели даровете. За покрив на мавзолея служела пирамида, увенчана с мраморна колесница запрегната с четири коня, а в нея стояли статуите на Мавзол и Артемизия. Около гробницата се намирали статуи на лъвове и препускащи конници.

Мавзолеят стана толкова прочут, че римляните наричали мавзолеи всички големи гробници. Той бил толкова здраво построен, че просъществувал почти две хиляди години. През XIII в от новата ера бил засегнат от земетресение, а през XV в бил разрушен. През 1522 год. Халикарнас бил завладян от войските на Сюлейман и мавзолеят станал жертва на

родоските рицари, които го ползвали за строителен материал на крепостта „Свети Петър”. Останките му са открити през XIX в от сър Чарлз Томас Нютон, пазител на Британския музей по това време.

ПЕТО ЧУДО: РОДОСКИЯТ КОЛОС

Наричан още статуята, която била твърде тежка и за самата земя. Идеята за създаването му се родила през 304 год. пр.н.е. когато македонският цар Деметрий Полиоркет бил принуден да напусне Родос.

За да покори родосци, Полиоркет докарал край града обсадни машини. Особена гордост предизвиквала обкованата в желязо хелеполида - обсадна кула със стенобитни машини и подвижен мост, катапулти и площадки за десант. Тя била пускана в движение от три хиляди воители.

След неуспялата обсада Полиоркет напуснал острова и изоставил на брега огромната хелеполида, която донесла на града не само полза, но

и слава. Търговците, които се събрали в града след победата предложили да купят хелеполидата, предлагайки за нея баснословна за времето си сума. Било решено с парите от продажбата да се издигне статуя на Хелиос - покровителя на Родос. Статуята била поръчана на скулптора Харес, който предложил да изработи Хелиос прав. В лявата си ръка държал спускащо се до земята наметало, а дясната бил поставил на челото си, взирайки се в далечината. За основа на тридесет и шест метровата бронзова статуя послужили три масивни каменни стълба, скрепени с железни греди на нивото на раменете. Основите на стълбовете се намирали в краката на статуята и в наметалото. На височината на раменете и на кръста се съединявали с напречни греди.

Колосът растял на брега на пристанището върху изкуствен хълм, облицован с бял мрамор. Дванадесет години никой не видял статуята, защото едновременно с нея растял и ограждащия колоса насип, за да могат майсторите по-удобно да се катерят нагоре. Едва след изчистването на насипа се видяла статуята, чиято глава била украсена от лъчист венец.

Но само след половин век силно земетресение, което разрушило Родос, съборило статуята на земята. Най-уязвимото ѝ място се оказали колената. От тук е произлязъл изразът „колос с глинени крака”.

Всички опити да се вдигна статуята се оказали напразни. Останала да лежи на брега на пристанището и била главна атракция на града в продължение на хиляда години. През 977 год. нуждаещият се от пари арабски наместник я продал. За да се откара за претопяване била нарязана на части и натоварена на 900 камили.

ШЕСТО ЧУДО: АЛЕКСАНДРИЙСКИЯТ ФАР

Пристанището на Александрия било най-оживеното в целия свят. Но същевременно не било удобно и безопасно. Било решено да се-построи фар на остров Фарос - подстъпа към Александрия, за да бъде обезопасено плаването. През 285 год. пр.н.е. съединили острова с континента с помощта на дига и архитектът Сострат Книдоски започнал работа. Строителството отнело само пет години. Фарът изглеждал като триетажна кула, висока 120 метра. Основата му била квадратна, с дължина на страните по тридесет метра. Първият етаж, с дължина 60 метра бил изграден от каменни плочи и поддържал 40 метровата осмоъгълна кула, облицована с бял мрамор. На третия етаж в кръгла, оградена с колони кула, горял вечно буен огън, който се

отразявал в сложна система от огледала. Дървата за огъня се доставяли горе по спираловидна стълба, която била толкова полегатата и широка, че по нея, на сто метрова височина се изкачвали коли теглени от магарета.

С падането на римската империя фарът престанал да свети - пропаднала горната кула, но основите се разрушили чак през XIV век от земетресение. Руините на фара били използвани при построяването на турска крепост и съществуват и до сега.

СЕДМО ЧУДО: СТАТУЯТА НА ЗЕВС ОЛИМПИЙСКИ

Тя е единственото чудо на Европейския континент. Храмът на Зевс със статуята му, изработена от великия Фидий, била главната светиня на Олимпия. Дължината на храма, в който се намирала статуята била 64 м, ширината 28, височината на вътрешното помещение - около 20. Седящият върху трон Зевс в края на залата подпирал тавана с глава. Статуята на голият до кръста Зевс била изработена от дърво. Тялото му покривали пластинки от бледорозова слонова кост, дрехите били от златни листове. В едната си ръка държал златна статуя на Нике - богинята на победата, а с другата се подпирал на висок жезъл. Тронът бил от кедрово дърво инкрустирано с абанос и скъпоценни камъни и бил украсен с барелефи от слонова кост и златни статуи на богове. Зевс бил толкова величествен, че когато Фидий завършил труда си, се приближил до статуята и попитал:

—Ти доволен ли си, Зевсе?

В отговор се разнесъл гръм и подът в краката на статуята се пукнал. Зевс бил доволен.

Но през V в загинало и това чудо.

Може би грандиозните замисли, начинът на строителство и вложените материали са дали основание да се определят именно тези забележителности за чудеса на света.